

Irina Budimir

University of Mostar

irina.budimir@ff.sum.ba

ORCID: 0000-0001-9784-6894

POZNAŃSKIE STUDIA SLAWISTYCZNE

NR 30 (2026)

DOI: 10.14746/pss.2026.30.10

Data przesłania tekstu do redakcji: 25.02.2026

Data przyjęcia tekstu do publikacji: 2.04.2026

Fra Ante Marić

Herzegovinian Franciscan Province (BVM)

Franciscan Library Mostar

fraante.maric@tel.net.ba

Doprinos fra Didaka Burića, hercegovačkoga franjevca, u hrvatsko-poljskim jezičnim dodirima

ABSTRACT: Budimir Irina, Marić Ante, *The Contribution of Father Didak Burić, a Herzegovinian Franciscan, to Croatian–Polish Linguistic Contacts*, "Poznańskie Studia Slawistyczne" 30. Poznań 2026. Wydawnictwo "Poznańskie Studia Polonistyczne," Adam Mickiewicz University, Poznań, pp. 235–250. ISSN 2084-3011.

Bosnian-Herzegovinian Franciscans historically pursued education at leading Western European universities, yet some also studied in Poland. In the early 20th century, three Herzegovinian friars studied in Krakow and Lviv, with Father Didak Burić making a particularly notable scholarly contribution. Upon returning, they taught at the renowned Široki Brijeg Gymnasium, promoting philological and cultural development. Burić distinguished himself as a lexicographer and a specialist in the Polish language. This paper examines the circumstances surrounding the creation of the first Croatian–Polish dictionary in 1935, highlighting the challenges of its publication and the author's correspondence with the Herzegovinian Franciscan Province, illustrating his pivotal role in Croatian–Polish linguistic and cultural exchange.

KEYWORDS: Herzegovinian Franciscans; dictionary; Polish language; Father Didak Burić

This is an open access article licensed under the Creative Commons CC BY 4.0 License (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>). © Copyright by the Author(s).

1. Uvod

Od samih početaka franjevačkoga djelovanja u Hercegovini (1844.) odgoj i obrazovanje mladih redovnika i svećenika zauzimali su središnje mjesto. Hercegovački franjevci pripremali su svoje obrazovne programe po uzoru na ugledna europska sveučilišta i sustavno oblikovali vlastiti odgojno-obrazovni sustav (Marić, 2021, 45). Izvrsnost je bila kriterij u odabiru učenika koji nastavljaju školovanje u inozemstvu. To su bili najbolji učenici, kasnije vrsni intelektualci i prvaci iz svoga naroda. Sjemeništarci su, pod nadzorom pažljivo izabrana svećenika franjevca, prolazili temeljitu pripravu i u odgojnome i u obrazovnome smislu. U početnim je godinama obrazovanja naglasak bio na temeljnim disciplinama: vjeronauku, hrvatskome jeziku, latinskome jeziku, pjevanju, a ponegdje i talijanskome jeziku, čime se polagao temelj za daljnje akademsko napredovanje.¹

Tijekom 19. stoljeća otvorile su se mogućnosti za studij u inozemstvu, najčešće u Italiji, Njemačkoj i Austriji. Trinaest hercegovačkih franjevaca studiralo je u Breslauu (danas Wrocław), što svjedoči o snažnim intelektualnim i kulturnim vezama Provincije. Manje je poznato da su trojica franjevaca dr. fra Didak Burić (1927.–1934.)², fra Tadija Beljan ml. (1908.–

1 <https://tinyurl.com/54fmfbsr> 8. 9. 2025.

2 Dr. fra Didak Burić (rođen kao Stojan Burić 20. ožujka 1898. u Turiji, župa sv. Ivana Krstitelja u Konjicu) osnovnu školu pohađao je u Konjicu, a 1912. godine primljen je kao sjemeništarac u Franjevačku klasičnu gimnaziju u Širokome Brijegu gdje je bio kandidat za franjevački red. Tamo je završio svoje gimnazijsko obrazovanje te pristupio franjevačkome redu primivši redovničko ime fra Didak 1920., a za svećenika je zaređen u Lilleu, u Francuskoj, 1923. godine. Studij bogoslovije započeo je u Mostaru akademske godine 1920./21., a potom ga nastavio i završio u Francuskoj. Treći i četvrti semestar slušao je i položio u Lilleu, a ostale na Institutu *Catholique* u Parizu, gdje je 28. lipnja 1924. stekao licencijat iz teologije. Taj je stupanj kasnije nostrificirao Rektorat Franjevačke teologije u Mostaru 1941. kao diplomski ispit. Tijekom školskih godina 1925./26. i 1926./27. aktivno je sudjelovao u nastavnom i duhovnom životu Franjevačke klasične gimnazije u Širokome Brijegu. Uz redovitu nastavu iz francuskoga jezika, koju je održavao od II. do VIII. razreda, obnašao je i dužnost duhovnika đaka te predsjednika Marijine kongregacije. Godine 1925. biskup ga je, na prijedlog školske direkcije, imenovao duhovnikom Kongregacije kod vanjskih đaka. Fra Didak je sudjelovao i u radu ispitnih povjerenstava, uključujući „Viši tečajni ispit“, gdje je bio član povjerenstva za francuski jezik. Godine 1927. odlazi na poslijediplomski studij slavistike u Poljsku. Studij

1910.)³ i fra Bonifacije Majić (1908.–1909.)⁴ studirali u Poljskoj, na sveučilištima u Krakovu i Lavovu. Po povratku su predavali u širokobriježskoj

pohada u Krakovu i Lavovu, gdje od 1927. do 1931. istodobno djeluje i kao lektor za hrvatsko-srpski jezik. Doktorsku disertaciju obranio je 16. studenoga 1931. na Sveučilištu u Lavovu, a profesorski ispit položio 7. prosinca 1937. u Zagrebu. Nakon završena studija vraća se u Hercegovinu te je na kapitularnom zasjedanju u travnju 1931. ponovno imenovan profesorom na Franjevačkoj klasičnoj gimnaziji u Širokome Brijegu. U školskoj godini 1931./32. predaje srpski i hrvatski jezik, jugoslavensku književnost, francuski jezik i francusku književnost. Tjedni mu je fond iznosio 18 sati. U tom je razdoblju još uvijek imao status suplenta, jer profesorski ispit u Kraljevini Jugoslaviji još nije bio nostrificiran. Kao član profesorskoga zbora Gimnazije, fra Didak je djelovao tijekom teških ratnih godina Drugoga svjetskoga rata. Tijekom završnih ratnih operacija, 7. veljače 1945., pripadnici jugoslavenskih komunističkih postrojbi izvršili su masovni pokolj nad franjevcima u Širokom Brijegu. Fra Didak je, pukim slučajem, izbjegao smrt te ostao jedan od rijetkih svjedoka toga tragičnoga događaja. Njegov život i djelovanje dio su širega povijesnog konteksta stradanja hercegovačkih franjevaca tijekom Drugoga svjetskog rata. Kao provincijalni vikar upravljao je Hercegovačkom franjevačkom provincijom u najtežim danima njezine povijesti (1946.–1949.). U zatvoru je bio pet godina (1949.–1954.), u Mostaru, Sarajevu, Zenici i Srijemskoj Mitrovici. Nakon izlaska iz komunističkoga zatvora, desetak godina boravi u Širokome Brijegu, kratko vrijeme u Bijelom Polju i onda 1970.–1973. godine u samostanu u Konjicu. Nepunu godinu dana i posljednje dane ovozemaljskoga života boravi već teško bolestan, dijabetičar s amputiranim nogama, u mostarskome samostanu gdje umire 1974. godine. Umro je u 77. godini života, 59. godini redovništva, 52. godini svećenstva (usp. Marić, 2017, 44–50; Jolić, 2023, 94).

3 Fra Tadija Beljan ml. (1882.–1956.) bio je prvi student Hercegovačke franjevačke provincije u Poljskoj, od 1908. do 1910. Uz svoj pastoralni rad, isticao se kao predani odgojitelj mladih naraštaja od samih početaka organizirana školstva u Hercegovini. Nakon kratkoga pastoralnog djelovanja 1906. godine, započinje studij hrvatskoga jezika na Filozofskome fakultetu u Zagrebu. Zbog tadanjih studentskih nemira, dio studija, vrlo kratko, nastavlja na sveučilištu u Krakovu. Iako je njegov boravak u Poljskoj bio vremenski ograničen, predstavlja važnu točku u ranom povezivanju Hercegovačke franjevačke provincije s poljskim visokoškolskim ustanovama, čime postaje jednim od prvih mostova kulturno-akademske suradnje između dviju zemalja (usp. Marić, 2021, 54; Jolić, 2023, 66).

4 Fra Bonifacije (Ante) Majić (1883.–1945.) boravio je kratko na krakovskome sveučilištu, samo jednu godinu. Tu produbljuje svoje klasično humanističko obrazovanje studirajući klasične jezike, a akademsku formaciju zaokružuje diplomom u Zagrebu. Po povratku u Široki Brijeg djeluje kao profesor latinskoga i hrvatskoga jezika, a dugi niz godina obnaša i zahtjevnu dužnost prefekta i glavnoga meštra Konvikta, zadužen za odgoj mladeži. Njegov život završava mučeništvom (usp. Jolić 2023, 252).

gimnaziji hrvatski jezik i druge predmete. Bili su poliglotti, predavali su i po nekoliko stranih jezika: francuski, talijanski, njemački, poljski, češki, grčki i latinski jezik. Provincija je činila sve da ih što prije osposobi za „profesorski zanat“ kako bi se brinuli o brojim učenicima Franjevačke širokobriješke gimnazije i Konvikta za vanjske đake (Marić, 2021, 50). Franjevci Hercegovačke provincije tako su ostavili trajan trag u vjerskoj, prosvjetnoj i kulturnoj životu ne samo svoje zemlje, nego i onih zemalja gdje su stjecali svoja znanja potvrđujući svoju ulogu: i duhovnih pastira, ali i tvoraca znanja i nositelja europskih humanističkih ideala.

Svojim se radom posebno istaknuo dr. fra Didak Burić (1898.–1976.). Bio je profesor, filolog, leksikograf i polonist. Njegov leksikografski opus, prema dosadašnjim istraživanjima, ukazuje na izniman doprinos razvoju hrvatsko-poljskih jezičnih i kulturnih veza te potvrđuje visoku razinu akademske izobrazbe koju je stekao izvan domovine.

Kako su profesori Franjevačke gimnazije u Širokome Brijegu radili svoj posao, pokazuju izvješća prosvjetnih inspektora (iz 1925. i 1927. godine) koji ih dostavljaju Ministarstvu prosvjete, Odjelu za srednju nastavu u Beogradu. Izvješća su obično pisana ćirilicom na srpskome jeziku, a u nastavku ćemo prikazati i inspekcijsku ocjenu i opis Burićeva rada (Marić, 2011) prije njegova odlaska u Poljsku 1928. godine.

U inspekcijskom izvješću od 26. travnja 1925., koji je potpisao prosvjetni inspektor Jovan Vasić, navodi se rad Didaka Burića (Marić, 2011, 147):

Nast. Burić (fra Didak Burić, m.o.), mlad, miran, simpatičan, lepo je radio u 2. r. francuski. Bilo je tu konverzacije, koja je uspješno i glatko tekla, čitanja, prevaganja i gramatike, koja treba da se spoji sa kratkim rečenicama u konverzaciji: tako se uzme jedna kraća rečenica u jasnou, upitnou, niječnou i niječno-upitnou obliku.

Dvije godine kasnije, god. 1927., novi prosvjetni inspektor Dušan Taminđić podnio je izvješće o fra Didaku Buriću:

U VI. r. na francuskom času preveden je s uspehom članak iz Adamovićeve Čitanke: *Ambition tardire*. Nastavnik je tražio da đak po pročitaniu i prevodu svog odseka ispriopveda sadržaj svojim rečima. Upalo mi je u oči da nastavnik dobro vlada francuskim jezikom i da mu je akcenat

pravilan. Nastavnik radi s voljom po principu direktnog metoda te ima uspeha (Marić, 2011, 230).

2. O dosadašnjim istraživanjima leksikografskoga rada dr. fra Didaka Burića

O Burićevu leksikografskome prvijencu nije pisano puno. Rječnik s gramatičkim dodatkom znanstvenoj je javnosti prvi put predstavila Ivana Vidović Bolt (2023, 407–412) naglasivši njegovu važnost, kao i važnost samoga Burića kao leksikografa. Kratko je jezično opisala rječnik i gramatiku navodeći da je rječnik bio prešućivan te izostavljen s popisa dvojezičnih rječnika, te ga smatra autorom „prvoga (!) dvojezičnog hrvatsko-poljskog rječnika objavljena trinaest godina prije Benešićeva dvojezičnika“ (Vidović Bolt, 2023, 408).

Jagodar (2019, 42, 49, 120, 144, 145) je u svome doktorskome radu dao pregled Burićeva djelovanja za vrijeme boravka u Poljskoj ne ističući njegov poseban znanstveni doprinos.

Lončarević (2019) navodi Burićeva djela ističući pionirsku leksikografsku važnost te pritom spominje da je „u rukopisu (...) ostavio Poljsko-hrvatski rječnik, četrdesetak propovijedi i duhovne nagovore“. Međutim, taj Lončarevićev navod nije potkrijepljen izvorom. Sve dostupne informacije o njegovoj ostavštini, koliko je poznato, čuva Arhiv Franjevačke hercegovačke provincije, no neki spisi ipak nedostaju, a neki navedeni dokumenti u Arhivu ne postoje, kao što je rukopis rječnika. Moguće je da je originalni rukopis doživio istu sudbinu kao i većina spisa Provincije 1945. godine, tj. da je trajno uništen.

O Buriću je pisano najviše u kontekstu njegove biografije, usko vezane za njegov rad u franjevačkoj širokobriješkoj gimnaziji (Marić, 2011), ali i o podnesenom mučeništvu za vrijeme šestogodišnjega utamničenja za vrijeme komunističkoga režima (Marić, 2017, 44). U Leksikonu hercegovačkih franjevaca Jolić (2023, 94) daje Burićev kratki životopis.

Potaknuti recentnim prikazom Burićeva rada, tj. njegova rječnika u jezikoslovnoj literaturi (Vidović Bolt, 2023), cilj je ovoga rada prikazati okolnosti nastanka rječnika, autorove dvojbe vezane za njegovu nakladu

te poteškoće u njegovu objavljivanju, a na temelju privatnih pisama koja je dr. fra Didak Burić slao Hercegovačko-franjevačkoj provinciji.

3. Aktivnosti i znanstveni rad dr. fra Didaka Burića

U skoro nepunih sedam godina boravaka u Poljskoj nastaju fra Dida-kova najvažnija djela: godine 1931. (16. studenoga) doktorski rad pod nazi-vom *Najdawniejsze chorwackie imiona osobowe* (*Najstarija hrvatska osobna ime-na*), a 1935. godine *Słownik chorwackoserbsko-polski* (*Hrvatskosrpsko-poljski rječnik*) s gramatičkim dodatkom *Przegląd najważniejszych właściwości gramatycznych języka chorwackiego lub serbskiego* (*Pregled najvažnijih gramatičkih osobitosti hrvatskog ili srpskog jezika*).

Lektorski rad u Lavovu od 1928. godine nije bio samo usputni posao, Buriću je to bila platforma za znanstveni rad, izradu rječnika, održava-nje kontakata i nastavak akademskoga djelovanja.

Kroz njegovu prepisku s tadašnjim provincijalom Hercegovačke franjevačke provincije, dr. fra Dominikom Mandićem (sp. sv. 88, 375–376a) vidi se koliko mu je bilo važno svoj boravak u Poljskoj iskori-stiti za aktivno sudjelovanje u kulturnim institucijama, poput Lige poljsko-jugoslavenskoga društva, gdje je izabran i za tajnika.

3.1. Rad u Ligi poljsko-jugoslavenskoga društva

Međutim, unatoč tomu što je bio izabran za člana upravnoga odbora Lige poljsko-jugoslavenskoga društva u veljači 1931., kao lektor hrvatsko-ga ili srpskoga⁵ na lavovskome sveučilištu (Jagodar, 2019, 145 prema Kro-nika 1930, 335–336; Papierkowski, 1933, 105) ostaje samo do prosinca iste godine. Burić usput u jednom od pisama navodi svoju ulogu u toj institu-ciji: „Jedan moj prijatelj otputovao je ovih dana u Jugoslaviju (g. A. Kar-chezy); (...) a sada je predsjednik Lige poljsko-jugoslavenske u Lavovu gdje sam i ja sekretarom za naše stvari. (...)“ (sp. sv. 79, 178).

Predstavljao je hrvatski jezik i kulturu na jednom od najvažnijih poljskih sveučilišta, što navodi i Jagodar (2019, 49):

5 Naziv jezika kako ga koristi Burić u predgovoru svoga rječnika (1935, 5).

Fra Didak Burić molio je Benešića za pomoć kako bi dobio potrebne dokumente za studij i stipendiju u Krakovu. Burić je radio u Lavovu na slaven-skom seminaru i primijetio da je hrvatski jezik nedovoljno zastupljen u tom seminaru i molio Benešića da mu pošalje nekoliko udžbenika da bi mogao više pažnje posvetiti poučavanju hrvatskog jezika (...).

Na proslavi 12. obljetnice ujedinjena Kraljevine Jugoslavije 1930. godine, Burić je govorio kao tajnik Lige. U Arhivu Franjevačke hercegovačke provincije čuva se isječak iz poljske tiskovine „Gazeta Poranna“ od 3. prosinca, 1930, str. 10 (SP. SV. 87, 225), koja je izvijestila o tom događaju:

Wieńce ludowych pieśni jugosłowiańskich odegrał zespół lwowskich tamburzystów „Trubadur”, poczym sekretarz Ligi Polsko-Jugosłowiańskiej ks. Didak Burić, zak. OO. Bernardynów, podziękował w języku jugosłowiańskim zebrany za uczczenie rocznicy bratniego narodu, następnie w przemówieniu polskim skreślił znaczenie zbliżenia Polski i Jugosławji, wznosząc okrzyk na cześć Rzplitej i Jej Prezydenta. Hymnem polskim, odegranym przez zespół tamburzystów, zakończyła się ta piękna uroczystość (...).

Fra Didak o tome skromno i kratko izvješćuje (6. prosinca 1930.) tadanjega provincijala: „Nedavno je ovdje bila Akademija u proslavu 1. decembra, gdje sam i ja govorio hrvatski i poljski te sam veliki aplauz odnio. Konzuli su pristupili k meni, čestitali, i izrazili želju za napredak Jugoslavije. To izgledalo kao da sam službeno predstavnik Jugoslavije!“ (SP. SV. 87, 94–94a).

Stalno je zagovarao svoj ostanak u Poljskoj zbog važnosti lektorata za znanstveni rad pri čemu nije zaostajao ni u svojim svećeničkim obvezama:

Moguće da će biti govora na procjeni da bi me još koje vrijeme ostavili kako je molio ovaj Provincijal. Što se mene tiče, ja bih to učinio vrlo rado, a to iz razloga, koji su Vam već poznati. Kroz to vrijeme potkovao bi se u teologiji i kad se vratim bio bi korisniji Majci Provinciji, drugo drago bi mi bilo još ostati kao lektor a s tim moguće bih i što više postigao. Profesori me nagovaraju i pače mole da još ostanem. Ako ne mene, ne znam koga Vi mislite mi dati – mlađega ili starijega? Ne znam

kako bi se osjećao; poteškoće, to je sigurno, imao bi. Svakako mislim da bi najlakše mene mogli ostaviti, jer sam ipak tamo najnepotrebniiji i to bi za mene bilo najbolje jer sam upućen u prilike, jezik, kontakt imam sa naučnicima, što je vrlo potrebno za svakoga koji se naukom hoće da zanima, a ja imam nakanu barem sada da se malo nauci posvetim. I profesori i fratri i drugi koji me znaju govore da je šteta, ako budem pozvan. Volio bih da dođete malo u Lavov, pa da se uvjerite u svemu, a to je vrlo moguće, jer od Beograda do Lavova nije daleko (sp. sv. 88, 62–63a).

Svaki dan na poslijediplomskom studiju htio je iskoristiti za pripremu rječnika i gramatike, u stalnom kontaktu s poljskim slavistima, ali se ipak morao vratiti 5. prosinca 1931. u Široki Brijeg.

U pismima iz 1931. godine, posebno onoga datirana 26. svibnja, vidi se ustrajna molba da ostane još dulje u Poljskoj:

Jučer je ovdje bio O. B. Ryzinski. Pričao mi je mnogo, izgleda da je dobro upućen u naše prilike. Mene je najviše zanimalo, što se je o meni tamo govorilo. Vrlo me je obradovalo kada mi je rekao, da ste Vi dobro svatili (sic!) moju molbu i da ste bili za to da još ostanem u Poljskoj, zašto ću Vam biti uvijek zahvalan, ali nažalost a baš su mi ti zapriječili, od kojih sam se najmanje bojao. O. Krešo mi je pred kapitul pisao, dok mi neće zapreke činiti! (sp. sv. 153–153a).

3.2. Okolnosti nastanka znanstvenih djela fra Didaka Burića

Na temelju navedenih pisama iz 1929.–1933. može se vrlo jasno rekonstruirati njegov znanstveni, lektorski i izdavački rad u Lavovu.⁶

⁶ Iz pisma koje piše u kolovozu 1928. godine doznajemo zašto bira Lavov za grad u kojem će studirati i povezati se s Poljskom.

„U Polznu mi je vrlo ugodno. U samostanu su samo dvojica fratar, mlađem 65, a starijem 75 g. Provincija im slabo stoji u osoblju. Htjeli bi da bi ja ostao studirati u Pragu, ali ne ići u Poljsku. Tražio sam prof. Šurku, da ga posjetim, ali ga nije bilo, zatim sam bio kod Dr. Prohaske, (...) i šefa našega prosvjetnog odjeljenja i on me nagovora da ostanem u Pragu. Ostajem u Polznu do 15 sep. Zatim polako krećem preko Krakova u Lavov. Ne mislim više ostati u Krakovu. Tomu su razlozi: Gvardijan – previše škrt, stoga mi svi govore u svakom pogledu da

U nastavku navodimo ono što se iz pisama može iščitati o rječniku, jezikoslovnomu radu i obrazovanju.

3.2.1. Lektorski rad

U siječnju 1929. fra Didak piše da je imenovan lektorom hrvatskoga jezika na lavovskom sveučilištu, zahvaljujući svome profesoru i podršci s poljske strane. „Primio sam ovih dana dekret od poljskog ministarstva prosvjete kojim se imenujem lektorom našega jezika na lavovskom univerzitetu“ (SP: sv. 81, 16).

A u veljači iste godine opisuje svoj posao: „Ja sam dosta dobro. Moj lektorat mi ne zadaje mnogo truda jer imam samo dva puta sedmično, a sada i jest preveliko, pa nekada nema slušača, a nekada mene. Tako se promisećem (...)“ (SP. sv. 81, 57).

3.2.2. Rad na rječniku

Na izradi rječnika radi pomno u stalnoj napetosti da ga ne vrate odmah nakon obranjenja doktorata na angažman na širokobriješku gimnaziju jer je htio završiti svoj posao u Poljskoj. Na izradi rječnika i „kratke“ gramatike (Burić, 1931, 1.v.) radi već od 1930. godine. U više navrata traži da ga Provincija ostavi još jednu akademsku godinu u Lavovu, upravo kako bi mogao završiti i objaviti rječnik i gramatiku, naglašavajući da bi bilo šteta ako ga netko pretekne:

Kroz ovu godinu bih skupljao materijal za rječnik i gramatiku što bih kasnije mogao i tamo svršiti... (...) Iskreno Vas molim, da me ostavite barem godinu dana. (...) Ta godina sigurno bez mene može biti jer se predmet za

je bolje u Lavovu. Sami Provincijal mi je govorio da je bolje da idem u Lavov, tamo će mi dati lijepu sobu, hrana bolja i sve ostalo, samo mi reče – ako tvoj Prov. dozvoli. Mislim, mnogo poštovani, da se nećete protiviti, jer u Lavovu je stolica Provincijala, klerikat, a u ostalom uzimam da Vi i ne sumnjate o mojoj solidarnosti! S druge strane tamo ću imati priliku više općiti sa Rusima, jezik naučiti i taj svijet bolje upoznati. Program školski je potpuno isti. Zatim glavni profesor slavistike u Lavovu je dobar katolik i prijatelj fratarara, dok u Krakovu je liberal i vrlo nervozan čovjek. Molim Vas odgovorite mi što mislite. U Češkoj stvari vrlo jeftine – kad bih imao više novca kupio bih nešto odijela. Ništa ne čujem iz Hercegovine ima već tri mjeseca osim ovog iz »Žurnala«.

koji sam određen imate dvojicu (oto. Placid).⁷ Iskreno Vam kažem da Vas molim najviše radi toga da mogu napisati rječnik poljsko-hrvatski i obratno sa malom gramatikom. Ako to ne učinim za godinu dana, sigurno će me netko preteći, što bi velika šteta bila (SP. SV. 88,128).

„Tog nekoga“ tko bi ga mogao preteći u izdavanju rječnika fra Didak otkriva u pismu iz srpnja 1933. godine: „Ja hitim s tim, jer se bojim da dr. Benešić oglasi prije svoj rječnik, tada bih ja potpuno propao (...)“ (SP. SV. 102, 107–108a).

Njegova je zabrinutost bila izrazita jer bi objava rječnika prije njege moguće umanjila njegovu leksikografsku važnost ili vrijednost rada, a htio je prvi objaviti rječnik koji bi se koristio u poljskim školama u koje se tada uvodio jedan slavenski jezik. To doznajemo iz pisma istaknuta datuma 10. kolovoza 1933.:

Danas sam čuo da je izišla naredba ministarstva da se u svim srednjim školama uči po jedan slavenski jezik ruski, češki ili hrvatski. Ako se to uistinu bude provelo, biće dobro. U tom slučaju pisao bih da produžim nakladu barem na 4000, a, naravno da se i meni u tom razmjeru praviti. Pri novom izdanju biće novi i ugovor (SP. SV. 102, 99–99a).

U dva pisma iz ljeta 1933. godine piše da „pregledava i sređuje rječnik“ te da ga planira pripremiti za tisak: „(...) Sad sam u Lavovu, pregledavam i sređujem rječnik. Poslao sam oferte. Teško će se naći nakladnik, jer i ova kriza bremza. (...) Govorio mi je moj profesor da će govoriti poljskom poslaniku u Beogradu i predsjedniku Lige polj.-jug. da mi dadnu subvenciju, ako se ne nađe nakladnik (...)“ (SP. SV. 102–130a).

U drugom pismu, 28. srpnja 1933., piše o problemima traženja nakladnika:

Nedavno sam razaslao desetak ponuda raznim izdavačkim knjižarama i od polovice sam dobio odgovor i to negativan, i svi se tuže na krizu

7 Ovdje misli na fra Otona Knezovića i fra Placida Pandžića koji su također predavali hrvatski jezik u istoj gimnaziji.

i nestašicu gotovine. Još nijesam dobio odgovora od knjižare od koji se najviše nadam. Ako i odgovore pozitivno, uslovi neće biti najpovoljniji. Prema dosadanjem iskustvu dobio bih 10 % ili u najboljem slučaju 15 % od ukupne nakladne cijene. Ne mislim davati veliku cijenu rječnika (3 Zl = 26 din). Ako bi naklada bila 2000 primjeraka, dobio bih 600–750 Zl = 4.000–5.000 d. i to bi bilo sve. Ali baš nedavno prije dobih ponudu što se meni čini dosta povoljnom. Nekakova kongregacija svećenika Michalik – (ogranak Lazarista?) koji imaju izdavačku knjižaru i nude mi da ja platim papir. A za štampu uzeli bi jednu količinu primjeraka. Oni mogu najjeftinije. Jer to rade njihovi laici sada nemaju dostatno posla (SP. SV. 102, 107–108a).

Jedan od izlaza u traženju nakladnika vidi i u Ligi poljsko-jugoslavenskoga društva, te se tako planira obratiti poljskoj vladi i Ligi za subvenciju, jer smatra da bi projekt bio važan za kulturne odnose između dviju zemalja. Isto tako navodi i moguću cijenu rječnika i distribuciju po školama, ali mu je više stalo do njegove objave. Osim suradnje u Ligi, ima stalne kontakte s profesorima slavistike, osobito s mentorom koji ga potiče da ostane još jednu godinu kako bi zajedno dovršili i pripremili rječnik za tisak (usp. SP: sv. 102, 107–108a).

U pismima (1929. – 1933.) fra Didak Burić piše i o svojem zdravlju koje je u prvim godinama dosta dobro, ali se na fizičku i psihičku iscrpljenost počeo tužiti u pismu iz 1930., naznačenoga datuma 31. listopada. U isto vrijeme dok je pisao doktorsku disertaciju iz područja onomastike, prikuplja i obrađuje građu za svoj rječnik. Koliko je tomu bio predan, pokazuju i podatci iz pisma iz 1929. godine: „Mislim da se ne začudite, što Vam ovako rijetko pišem, jer znate da to nije radi lijenosti ili nemarnosti nego zaposlenosti. Dobro sam u svakom pogledu. Ovih dana polažem dva ispita i tri kolokvije.“ (SP. sv. 79, 178).

Toliko posla ostavilo je traga i na njegovo zdravlje. Više puta jasno daje do znanja da dosta radi uz nedostatak sna i težak radni i dnevni tempo, a zbog posla, koji treba u nekom roku završiti, tražio je i izuzeće od čitanja brevijara:

Radim kao konj, da se tako izrazim, u 6 s. ustajem, a idem spavati u 11 ili 11 ½, a često i u 12 u noći sjedim. Ovdje mi se čude, kako mogu toliko

izdržati, uzimaju me kao primjer radljiva čovjeka. U tolikom poslu teško mi je čitati brevijar, stoga Vas molim, da me od njega dispenzirate. Mislio sam moliti za to ovoga Provincijala, a on bi mi sigurno rekao da Vas molim (SP. SV. 87, 67–67a).

Molbe za ostanak u Poljskoj protežu se kroz cijelu korespondenciju s tadašnjim provincijalom. Tako iz pisma datuma 20. rujna 1931. posebno moli dulji ostanak da završi tiskanje svoje disertacije navodeći manjak odmora i veliku potrebu za njim:

Provincija radi moga studija nije otpila (sic!); sâm sam zarađivao i školovao se, pa zašto me ne bi još ovih par mjeseci ostavili? Kada bi ja inače mogao radnju štampati? Učinite mi to, mnogopoštovani Oče, pa ću umjeti revenaširati kada tamo budem. Mislite i na to da nije sam imao poštenih ferija, prošle godine pisao sam preko ferija radnju, a ove godine pripravljam rigoroz treba da se malo i odmorim (SP. SV. 88, 375–376a).

Dvije godine kasnije, u vrijeme intenzivna rada na rječniku, u pismu nadnevka 10. kolovoza 1933., bez imalo susprezanja navodi: „Dobro sam, samo su mi živci strašno oslabili radi velika posla“ (SP. SV. 102, 99–99a).

Burićev rječnik sastavljen je i tiskan u Poljskoj 1935. godine, no ipak je dio rukopisa pregledavan u Hercegovini. Rječnik je srednjega opsega, sadrži približno 13.700 natuknica, ručno prebrojane za ovaj rad, i proteže se na 376 stranica. Uz njega je priložen i gramatički dodatak od 93 stranice. Ukupan broj riječi u tom dvojezičniku je 75.875, pri čemu je taj podatak dobiven računalnom obradom (PDF OCR) uz izuzeće gramatičkoga dodatka.

I sam Burić u predgovoru kaže da izrada rječnika nije bila laka stvar, „jer je to prvi pokušaj i u hrvatsko-srpskom jeziku, i stoga je razumljivo da ima pogrešaka, još više ako uzmemo u obzir da izrada nije rađen na poljskom jeziku“ (Burić, 1935, 5). Potreba za jednim takvim djelom bila je velika. Burić je to uvidio svojim boravkom na poljskim sveučilištima na poslijediplomskom studiju završavajući svoj doktorski rad. Izdaje rječnik četiri godine nakon svoga službenoga boravaka navodeći

u predgovoru da su nedostatak jednoga takova djela osjetili „studenti i putnici“ (Burić, 1935, 5).

Ako ovo djelo barem „malo pridonese jačanju međusobnih odnosa naših bratskih naroda, smatrat ću da sam postigao svoj cilj,“ optimističan je bio sam autor (Burić, 1935, 5).

Cijelu 1933. godinu borio se tražeći nakladnika, čemu svjedoče i tri pisma u kojima je tražio najbolje rješenje.

Dana 22. srpnja 1933.:

Doputovao sam u Poljsku na 2 VII. Sad sam u Lavovu, pregledavam i sređujem rječnik. Poslao sam oferte. Teško će se naći nakladnik, jer i ova kriza bremza. Govorio mi je moj profesor da će govoriti poljskom poslaniku u Beogradu i predsjedniku Lige polj. – jug. Da mi dadnu subvenciju, ako se ne nađe nakladnik (...) (SP.SV. 102, 103).

Dana 28. srpnja 1933.:

Ovdje je papir mnogo jeftiniji, držim, nego u nas, tako informiram se da bi nas papir stajao 13.000 araka oko 250 zl. = 2500 d. Naš dinar tu strašno pao lani samo za 6.50 di dobio jedan, sada za 10 din. 1 zl. Dake, lani bi me taj papir stajao samo 1700 din. Kada bih na ovaj način štampao, nadam se, kako mi je moj profesor govorio, da bih dobio od poljske vlade i više, a također i od Lige polj.- jug. subvenciju. Profesor mi je govorio da će i on sam govoriti sa poslanikom poljske vlade u Beogradu. I ja bih mogao, kada budem na putu kroz Beograd, otići ću u ministarstvo prosvjete ili vanjskih poslova i zamoliti za pomoć. Ovdje su me uputili da pošaljem molbu na istočni institut u Varšavi i oni tako stvari pomažu. Kada bi prodao kojoj knjižari, malo bih dobio, a ne bih mogao tražiti subvenciju. Jednu količinu mogao bi se ostaviti na prodaju, a jedan premjestiti u Jugoslaviju. Odmah bi javio Ligama poljsko. jugoslav. Ova bi ovdje kupila odmah 100 primjeraka za svoje članove (...) (SP.SV. 101, 107–180a).

Ipak je Burić uspio tiskati rječnik. O detaljima dogovora s nakladnikom detaljno izvješćuje provincijala.

Dana 10. kolovoza 1933.:

Doputovao sam noćas u Krakov, a sutra putujem u Kalwariju⁸ na hodočašće da što zaradim.

Bio sam jučer u oo. Mihalito. Ugovorili smo ovako: oni će štampati 2000 primjeraka, od toga ću ja dobiti 400 komada ništa zato ne pri-donoseći, tj. njihov je papir, štampa, okvir. Na taj način izlazi da dobi-vam 20%. Ja sam sam predložio tako malu naknadu; da je viša naklada, naravno višu bih količinu i dobio.

Vrlo rado su primili štampanje, nemaju dostatno naših slova i rekli su da će baš zato odmah naručiti. Mislim da pogodba nije najgora tim više što od svih drugih dobih negativan odgovor. Rado ću im napisati u oktobru, jer htio bih to još jedanput sve sa svojim profesorom na Š. Brijegu pregledati. Nadam se da ću i sa strane honorar dobiti. Vama, mnogopoštovani oče, vro zahvaljujem, kada ste se pokazali pripravnim pomoći mi (SP. SV. 120, 99–99a).

4. Zaključak

U razvoju i očuvanju hrvatsko-poljskih jezičnih i kulturnih od-nosa osobito se istaknuo dr. fra Didak Burić objavivši 1935. prvi hrvatsko-poljski rječnik. Kao prvo takvo djelo tiskano u Poljskoj, rječ-nik ima pionirsku ulogu u povijesti hrvatsko-poljske leksikografije.

Burić je otvorio prostor za bolje međusobno razumijevanje, prevo-đenje i kulturnu razmjenu dvaju naroda. Karakter „školskoga rječnika“, o čemu svjedoče i njegova privatna pisma u kojima obrazlaže svrhu i na-mjenu djela, upućuje na jasno oblikovanu obrazovnu i kulturnu misiju. S obzirom na činjenicu da je Burićev rječnik dugo bio marginaliziran u pojedinim leksikografskim pregledima, ovim se potvrđuje potreba njegova sustavnijega uključivanja u historiografiju hrvatsko-poljske leksikografije i njegova vrednovanja.

8 Misli na južnopoljski grad Kalvarija Zebrzydowska (polj. Kalwaria Zeb-rydowska).

Literatura

- Burić, D. (1935). *Hrvatskosrpski-poljski rječnik. Słownik chorwackoserbsko-polski*. Miejsce Piastowe: Nakładem Tow. Świętego Michała Archanioła.
- Jagodar, J. (2019). *Najznačajniji Hrvati u Poljskoj u prvoj polovici i sredinom XX. stoljeća*. Doktorski rad. Zagreb: Fakultet hrvatskih studija.
- Jolić, R. (2023). *Leksikon hercegovačkih franjevaca*. Recipe 9., drugo dopunjeno ispravljeno izdanje. Mostar: Hercegovačka franjevačka provincija Uznesenja BDM, str. 62–63.
- Lončarević, V. (2019). *Franjevac koji je zbližio poljski i hrvatski jezik Didak Burić – zaboravljeni, a zaslužni hrvatski polonist*. U: *Glas Koncila*, 11. rujna. <https://tinyurl.com/3fjbudrj> 10. 9. 2025.
- Marić, A. (2011). *Franjevačka klasična gimnazija na Širokom Brijegu: Od 1844. do šk. god. 1917*. Odgojni zavodi Hercegovačke franjevačke provincije, knjiga 3. RECIPE Knjiga 8. Sv. 2.
- Marić, A. (2017). *Fra Didak Burić (1894.–1974.)*. U: *Stopama pobijenih*, glasilo Vicepostulature postupka mučeništva „Fra Leo Petrović i 65 subraće“, godina X, br. 2(19), lipanj – prosinac, str. 44–50.
- Marić, A. (2021). *Knjige za učenje hrvatskoga jezika i profesori hrvatskoga jezika u odgojnom Zavodu i franjevačkoj klasičnoj gimnaziji na Širokom Brijegu*. „Hrvatski. Časopis za teoriju i praksu nastave hrvatskoga jezika, književnosti, govornoga i pismenoga izražavanja te medijske kulture“, XIX, br. 1, Zagreb, str. 43–58.
- Originalni rukopisi Arhiv Franjevačkoga samostana u Mostaru, Ostavštine fratarata i posebni spisi SP. sv. 60 (1922. – 1929.), 60 (1923. – 1927.), 79 (1929.), 81 (1929.), 87 (1930.), 88 (1931.), 90 (1931.), 94 (1931.), 102 (1933.).
- Vidović Bolt, I. (2023). *Prilog hrvatsko-poljskoj dvojezičnoj leksikografiji: o hrvatskosrpsko-poljskom rječniku (1936.) fra Didaka Burića*. U: *O jeziku zboriti*, zbornik radova u čast prof. dr. sc. Nedi Pintarić Kujundžić. Zagreb: FF press, str. 407–412.

- **IRINA BUDIMIR**, Associate Professor, is affiliated with the Department of Croatian Language and Literature, Faculty of Humanities and Social Sciences, University of Mostar. Her research focuses on word formation, the Croatian lexicon, and phraseology. She has participated in international research projects, published nationally and internationally, presented at conferences, authored a monograph on phraseology, and co-authored a textbook for learning Croatian as a foreign language.
- **ANTE MARIĆ** completed the Franciscan Classical Gymnasium in Visoko and studied philosophy and theology in Sarajevo and Freiburg. He is a member of the Herzegovinian Franciscan Province, librarian at the Franciscan Library in Mostar, and a member of the Council for Cultural and Historical

Heritage. He is the founder and director of the Croatian Franciscan Archaeological Collection of St. Stephen the First Martyr in Gorica and editor of the provincial publishing series *Recipe*. He is the author of the libretto for the first Croatian opera in Bosnia and Herzegovina, *Diva Grabovčeva*, as well as several dramas, novels, and scholarly works on the cultural heritage of Herzegovinian Franciscans.